

کدام گزینه؟

خودکفایی اقتصادی یا ادغام در بازار جهانی؟

برای خوانندگانی که بارها مقالات و گزارشهای در نقد و رد نظم نوین جهانی و آزادسازی اقتصادی در کشورهایی نظیر ایران در این نشریه خوانده‌اند، شاید چاپ مقاله‌ای که در زیر آمده است سؤال برانگیز باشد.

در پاسخ به این پرسش‌های احتمالی توضیح می‌دهیم که یک نشریه علمی و مستقل باید جایگاه عرضه اندیشه‌ها و آراء مختلف باشد. آگاهی بر نظریه‌ها و انگاره‌های مختلف، هم سطح آگاهی خوانندگان را افزایش می‌دهد، و هم امکان بهترین گزینش‌ها را فراهم می‌آورد.

ذکر این نکته رانیز ضروری می‌دانیم که نویسنده مقاله که سالها سابقه تدریس و تحقیق در مراکز علمی اروپا و آمریکا را دارد در جانی از مقاله دیدگاههای سردمداران آمریکا، اروپا و ژاپن را در مورد ایران و مسائل خاورمیانه منعکس ساخته است، و نباید آن را باورهای شخصی وی تلقی کرد.

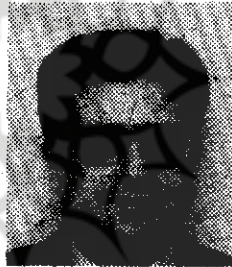
●●●●

نوشته دکتر جمشید اسدی

برای رهایی از مشکلات بزرگ اقتصادی، دو انتخاب بر سر راه کشورهایی چون ایران قرار دارد: خودکفایی نام اقتصادی در چارچوب ملی، و یا رشد اقتصادی بر مبنای داد و ستد با بازار جهانی.

راه رشد بر مبنای خودکفایی اقتصادی، براساس جایگزینی کالاهای وارداتی از خارج توسط تولیدات داخلی امکان‌پذیر می‌شود. بر مبنای این سیاست، صنعت سنگین باید با هدف کاهش وابستگی به خارج رشد سریع داشته باشد. کشورهایی چون الجزایر و هند پس از استقلال، و بسیاری از کشورهای دیگر و حتی ایران پس از انقلاب در این راه گام برداشتند. ما به ازای سیاسی چنین روندی، انزوای گریزی است که معمولاً با تبلیغ و اشاعه فکر زیربنایی نظام در خارج و تنقید از دیگر نظامهای جهان همراه است.

راه دیگر رشد براساس مرادۀ اقتصادی با بازار جهانی و اصولاً تولید برای بازارهای بین‌المللی است. تجربه عینی این سیاست در کشورهایی چون برزیل، مکزیک، فیلیپین، مالزی و تایلند مشهود است. در سالهای دهه ۱۹۸۰ تمامی کشورهای شرق دور و حتی چین چنین روشی را برگزیدند. پس از آن کشورهای جنوب شرقی آسیا و حتی کشورهای جنوب دریای مدیترانه (مراکش و تونس) آرام آرام بدین راه گام نهادند. ما به ازای سیاسی چنین اقتصادی، سمت‌گیری (هر چند در بسیاری از موارد بطنی و کند، اما بهرحال

دکتر جمشید اسدی

حتمی) به سوی مشارکت عمومی در امور اقتصادی و سیاسی و نامساعد شدن شرایط برای تمرکز گرایشی در این امور است.

سالهای دراز تجربه در این یا آن راه، امروز به ما امکان بررسی کارنامه هر دو جریان را می‌دهد.

بررسی کارنامه کشورها، ارقام و آمار، بیانگر شکست راه رشد بر مبنای خودکفایی و برتری رشد براساس مرادۀ با بازار جهانی است. به آمار و ارقام جدول شماره یک رجوع کنیم:

ارقام این جدول نشان می‌دهد کشورهایی که مبنای رشد خود را براساس مرادۀ اقتصادی با بازار جهانی قرار داده‌اند، از درآمد سرانه بالاتری بهره‌مند شده‌اند. در این ارتباط مقایسه رشد کشورهای خاور دور (هنگ‌کنگ، تایوان، کره جنوبی و سنگاپور) با کشورهای که سیاست رشد از راه خودکفایی را دنبال می‌کنند (جهان عرب بطور مثال) نکات قابل توجهی

را نشان می‌دهد. اقتصاد کشورهای خاور دور که بر مبنای تولید برای بازار جهانی ساماندهی شده، با نرخ افزایش صادرات (در ابتدا غیرصنعتی و بتدریج صنعتی و تکنولوژیک) در حدود ۹ تا ۱۰ درصد، به رشد ثروت سرانه‌ای در حدود ۵ تا ۶ درصد نائل شده است. در حالی که جهان عرب، برغم صادرات نفتی (اما بر مبنای نظام پیشین تولید در سطح جهانی) با کاهش درآمد سرانه مواجه بوده است. چرا؟

ناکارانی مشی رشد بر مبنای خودکفایی اقتصادی و برتری رشد بر مبنای مرادۀ بازرگانی با بازار جهانی مرتبط با مسائل ایدئولوژیک و یا مثلاً توطئه این یا آن ابرقدرت نیست. شرایط نوین عینی اقتصادی و سیاسی جهان در این زمینه‌ها تعیین‌کننده است.

دلایل پیشرفت و پسرفت

دلایل زیر مؤید ناکارانی راه خودکفایی و برتری راه رشد بر اساس مرادۀ بازرگانی با بازار جهانی، حداقل در این برهه از زمان است:

۱- ادامه سیاست رسیدن به رشد مطلوب از طریق خودکفایی احتیاج به منابع مالی قابل ملاحظه برای تأمین هزینه ادامه سیاست مذکور دارد. از سوی دیگر کالاهای ساخته شده در این کشورها، به علت عدم قدرت رقابت با کالاهای مشابه، قابلیت فروش در بازارهای جهانی و ارزش آوری را ندارند.

از این رو، چنین کشورهایی به ادامه صدور مواد اولیه خود ناچار می‌شوند. اما از آن جا که نوسان قیمت‌ها در بازار جهانی (قیمت مواد اولیه در مقابل قیمت کالاهای صنعتی) تقریباً فیچگاه به سود مواد اولیه نیست (به استثنای موارد نادری چون افزایش قیمت نفت. هر چند که پیامدهای آن هم مؤید گفتار ماست)، درآمد این کشورها باز هم کاهش می‌یابد. (جدول ۲) کاهش قیمت مواد اولیه برای فروش، نفاذی وام از بانکهای خصوصی و دولتی و تحمل باز پرداخت وام در شرایطی که در آمد ارزی به طور مرتب کاهش می‌یابد، تصویری ناخوشایند اما عینی از وضع

به دلایلی که در قسمت ۲ ذکر شد
قدرتهای نیامبرده نیز نسبت به چنین
همکاری هائی بی میل نیستند. این فرصت
مغتنمی است که نباید از آن غافل شد.

۴- گفتیم که انزوا طلبی، جدایی و مخالفت
با روندی که بر جهان کنونی حاکم است ما به
ازای سیاسی راه رشد از مسیر خودکفایی
اقتصادی است. این امر با روح نظامی که شتابان
به جای جنگ سرد و نظام دو قطبی می نشیند،
در تضاد است. تضادی که تحقق خودکفایی تام
اقتصادی را، اگر نه غیرممکن، دست کم بسیار
مشکل می سازد.

این تضاد ریشه در دو جریان همزمان دارد
که آرایش صحنه بین المللی را تغییر داده است.

جریان نخست با فروپاشی دیوار برلن آغاز
شده با این فروپاشی، جهان درگیر با جنگ سرد
جای خود را به جهانی داد که عامل تعیین کنند، در آن
دیگر نه توازن ترس میان شرق و غرب، بلکه رقابت
شدید اقتصادی میان سه قطب آمریکا، ژاپن و اروپا
بود.

جریان دوم متأثر از رشد بی سابقه تکنولوژی های
اطلاعاتی و لاجرم گردش غیر قابل کنترل پیام بر فراز
مرزهای ملی بود. در این ارتباط، اشاره به خاطره ای
مربوط به زمان کار و تدریس من در آمریکا، لازم به
نظر می رسد.

در آن زمان با رئیس دپارتمان استراتژی، مدیریت
و ارتباطات بین المللی که در ضمن رئیس مستقیم خود
من بود نیز گفتگوهای فراوانی داشتیم. چراکه علاوه بر
دلبستگی بسیار زیاد به حرفه مان، هر دو به مسائل
سیاسی، به ویژه در سطح بین المللی علاقمند بودیم.

روزی از روزهای سال ۱۹۹۰، ضمن صرف ناهار،
صحبت به تحولات جهان سوسیالیسم و جریانهائی
شوروی کشیده شد و او از من پرسید که علت تغییرات
حیرت انگیز شوروی را در چه می بینیم؟

من خلاصه ای از آنچه زا که خوانده و شنیده بودم،
بازگو کردم. او که با حوصله و آرامش به سخنان من
گوش می داد، در پایان گفت: همه این بررسی ها و
تحلیل ها قبول، اما گویا رشته تخصصی خود را
فراموش کرده ای!

حیرت زده پرسیدم: چطور؟

او گفت: مدیریت بازرگانی
(MARKETING) قسوی آمریکا و غرب و
گسترش فوق العاده تکنولوژی های اطلاعاتی، شلوار
جین، موسیقی راک و بسیاری دیگر از نشانه های
زندگی جوامع ثروتمند را به مردم شوروی منتقل کرد.

مأخذ: بانک جهانی (گزارش رشد در جهان و مجله ALTERNATIVES ECONOMIQUES شماره ۱۲۸، ژوئن ۱۹۹۶)

اقتصاد این کشورهاست. کشورهای عضو اوپک و
حتی متأسفانه ایران دچار چنین حالتی هستند. این
کشورها که بدنبال افزایش قیمت نفت در سالهای ۷۳ و
۷۹ به درآمدهای هنگفتی دست یافته بودند، به علت
قدیم، سرمایه گذاری شرکت های چند ملیتی دیگر نه
برای استخراج مواد اولیه و انتقال آن به جهان صنعتی
برای فراوری آن، بلکه از همان آغاز، تولید در این
کشورها برای صدور به بازارهای جهانی است.

کشورهای جهان
سومی که از این
وضعیت بهره
جستند، امروز، همان
گونه که شرحش
رفت، کارنامه
چشم گیری دارند. اما
تولید برای بازار
جهانی نمی تواند
بدون همکاری با
یکی از سه قطب

جدول ۲: رشد اقتصادی کشورهای در حال رشد و شکل صادرات آنها
(نرخ رشد متوسط در طی سالهای ۱۹۹۴-۱۹۷۷ بر مبنای درصد)

مأخذ: مأخذ جدول شماره یک

بزرگ اقتصاد کنونی (آمریکا، ژاپن و اروپا) تحقق یابد.
(جدول ۳)

۳- خوانندگان محترم در مورد سازمان نوین
اقتصاد جهانی و شکل گیری آن حول سه قطب ژاپن،
اروپا، آمریکا مطالب متنوعی خوانده اند و به نظر
می رسد از توضیح در این باره بی نیاز باشند لذا فقط به
ذکر این نکته بسنده می کنیم که احتیاج به سرمایه های
هنگفت برای دستیابی به تکنولوژی نوین، راه یابی به
بازارهای جهانی، تضمین جایگزینی مرتب تکنولوژی
کهنه توسط تکنولوژی جدید، بهره مندی از آخرین
دست آوردهای علمی در زمینه مدیریت بازرگانی و
علمی و... کشورهای در حال رشد را به همکاری با
کشورهای صنعتی و قدرتهای اقتصادی ناگزیر کرده
است.

کاهش تقاضا در سطح جهان و تنزل قیمت نفت،
متحمل کاهش شدید درآمدهای ارزی حاصل از
صدور نفت شدند.

۲- راه رشد بر مبنای مرادفات با بازار جهانی با
استراتژی شرکت های بزرگ چند ملیتی و حتی
شرکت های کوچکتر، انطباق دارد. در حقیقت افزایش
دستمزد، سخت شدن قوانین اجتماعی کار در
کشورهای صنعتی و در عین حال همگانی شدن
تکنولوژی های جدید، از قدرت رقابتی شرکت های چند
ملیتی جهان صنعتی در مقابل رقبای نوحاخسته بشدت
کاست. بدین ترتیب، این شرکتها بتدریج و به شکل
فزاینده ای، بخش بزرگی از تولید خود را به کشورهای
نوین صنعتی منتقل کردند.

اما این بار، برخلاف تقسیم بین المللی کار در نظام

بدین ترتیب که با خود این کالاها، یا عکس و تصویر و صدای آنها، جوان ساکن در شوروی را با مفاهیم جدیدی آشنا ساخت و بدین ترتیب، رخنه‌ای در ایدئولوژی حاکم ایجاد شد و این آغاز کار بود...

به نکته جالبی اشاره کرد. هر چند که این نکته، در کنار و به همراه عوامل بسیار دیگری شوروی را متقلب ساخت، اما به هر حال نشانگر جهان نوینی است که نشان می‌دهد کنترل تحولات درون مرزی یک کشور با توسل به شیوه‌های گذشته، اگر غیرممکن نباشد دشوار است.

از دیگر پیامدهای جریان دوم افزایش بازیگرانی است که صحنه عمل آنها کل جهان و ماهیت فعالیت آنها فراملیتی است. بدین ترتیب که در کنار قدرتهایی چون دولتها، سازمانهای بین‌المللی، شرکت‌های چند ملیتی و سازمانهای آزادی‌بخشی که به طور سنتی در صحنه بین‌الملل حضور داشتند، بازیگران دیگری چون مدیران جریانهای پولی، مالی، بانکی و بورسی، سازمان‌های تبهکار، قاچاقچیان مواد مخدر و غیره، جریان‌های ملی و ایدئولوژیک افراطی، سازمانهای غیرانتفاعی و غیردولتی (حفاظت محیط زیست،

جدول ۳: سرمایه‌گذاری ژاپن در کشورهای آسیایی (ارقام به میلیون دلار)

مأخذ: نظریات LE MONDE و LIBERATION

حمایت از حیوانات...) جمعیت‌های هوادار حقوق بشر و آزادی و... با به صحنه بین‌المللی گذاردند. افزایش شمار بازیگران بین‌المللی و گسترش فعالیت‌های فراملیتی، تا آنجا رسید که تشکیل و سازماندهی مسئولیت‌های جهانی بحث عمده محافل دیپلماتیک شد. چراکه مقابله با پخش گسترده مواد مخدر، شبکه بین‌المللی تروریسم، گردش آزادانه پول و ارز و پیامدهای اقتصادی غیرقابل پیش‌بینی آن و... دیگر در چارچوب ملی میسر نبود. تشکیل و یا قدرت‌یابی سازمانهای غیردولتی

قدرتمند چون عضو بین‌الملل، حقوق بشر، پزشکان بی‌مرز، صلح سبز و... و همچنین همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در سطح کشوری بیانگر چنین روندی است.

همین روند عامل تشکیل حوزه‌های جدیدی حول سه قطب آمریکا، ژاپن و اروپاست. بدین ترتیب که کانادا، مکزیک و بسیاری از کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی حول ایالات متحده، کشورهای شرق و جنوب شرقی آسیا حول ژاپن و اروپای شرقی و بعضاً شمال آفریقا (جنوب دریای مدیترانه) حول اتحادیه اروپا سازمان می‌یابند. هر چند که این سه قطب در رقابت شدید با یکدیگر هستند، اما هر سه کم و بیش یک منطق اقتصادی را دنبال می‌کنند: بازار آزاد، ابتکار خصوصی و داد و ستد با بازارهای جهانی.

از سه حوزه مذکور گذشته، برخی از کشورها به طور استثنائی میزبان سرمایه‌های قطب‌های رقیبند. مثل هند که شاهد گسترش همکاری با آمریکا و ژاپن است. در حقیقت با نخست‌وزیری ناراسیما راو در سال ۱۹۹۱، و کنار گذاردن رشد خودکفایی اقتصادی و روی آوردن به نظام بازار آزاد، نه تنها سرمایه‌های

خارجی (و به ویژه، آمریکایی و ژاپنی) متوجه هند شد، بلکه این کشور به پیشرفت‌های اقتصادی مهمی نیز نائل شد. چه در سال ۱۹۹۵ درآمد ناخالص ملی ۶/۲ درصد افزایش نشان داد و بیش از ۷/۲ میلیون شغل جدید ایجاد شد.

خاور میانه نیز مورد توجه قطب‌های رقیب و عمدتاً آمریکا و اروپاست. اما از آنجا که اوضاع سیاسی خاور میانه هنوز مبهم است، هیچگونه پیشرفت اقتصادی مهمی در این منطقه به وقوع نپیوسته است.

حل مسئله سیاسی خاور میانه از دیدگاه آمریکا و متحدانش، در گروی نکات زیر است:

- تضمین استقرار صلح میان کشورهای عرب و اسرائیل و تضمین امنیت اسرائیل.

- تضمین صدور جریان نفت از خلیج فارس.
- سمت‌گیری کشورهای منطقه به سوی بازار آزاد.
- تضمین فعالیت شرکت‌های آمریکایی، اروپایی و ژاپنی در منطقه.

روند جهانی شدن امور و فعالیت فراملیتی بازیگران بین‌المللی، به هیچ عنوان به معنای پایان یافتن کار دولت ملی نیست. اتفاقاً با درک نظم نوین جهان، دولت ملی نقش بسزایی در زمینه اقتصاد و سیاست بنهاده دارد.

ایجاد شرایط مناسب برای ابتکار خصوصی، بازبینی تعرفه‌های گمرکی برای کالاهای مورد نیاز تولیدات داخلی و کالاهای آماده مصرف، خصوصی کردن برخی از صنایع و خدمات دولتی، تشویق صادرات، حمایت مشروط از صنایع داخلی مورد نیاز بازار جهانی، مبارزه با تورم و آموزش مدیریت و تبلیغات و... عمده مسائل در زمینه‌های اقتصاد هستند که بار مسئولیت آنها بر دوش دولت‌ها است.

مجمع خدمات دندان پزشکی و دندانسازی تهران TEHRAN DENTAL CLINIC

مجمع خدمات دندان پزشکی و دندانسازی تهران با کادری ورزیده (اعضای جوامع دندان پزشکی اروپا و آمریکا) مجهز به بخش‌های ترمیمی-علاجیه ریشه (روت کانال)-ساخت دندانهای مصنوعی پروتزهای ثابت و متحرک- ارتدزسی-جراحی دهان-اطفال-کاشت دندان و زیبایی و دارای لابراتوار مدرن دندانسازی می‌باشد.

لذا بدین وسیله به اطلاع عموم می‌رساند که جهت پذیرایی از بیماران محترم از ساعت ۸ الی ۸ شب در تمام ایام هفته بجز تعطیلات رسمی آماده ارائه خدمات فوق می‌باشد.

ضمناً این مجمع طرفه قرارداد با وزارتخانه‌ها-سازمانها-نهادهای بانکها و ارگانهای ذیل می‌باشد:

۱- وزارتخانه‌های: اقتصاد و دارایی-پست و تلگراف و تلفن- نیرو- آموزش و پرورش- معادن و فلزات- امور خارجه- ارشاد- جهاد سازندگی شمیرانات- دادگستری (مجمع‌های قضایی تهران)

۲- سازمانها و نهادهای: تبلیغات اسلامی- ثبت اسناد و املاک کل کشور- قضایی نیروهای مسلح- تربیت بدنی- بیمه مرکزی- دادستانی انقلاب- شرکت توالیو- نهضت سواد آموزی- مخابرات- پست کل کشور- انتقال خون- اوقاف

۳- بانکهای: مرکزی- تجارت- ملت- کشاورزی- صنعت و معدن- مسکن- رفاه کارگران

۴- دانشگاه‌های: امام صادق- امیرکبیر- تربیت مدرس- هنر- خواجه نصیر

۵- بنیادهای: علوی- مستضعفان

۶- نشریات: صفحه اول- گزارش

۷- کارخانجات: داروسازی کوثر

ساعت پذیرش بیماران محترم از ۸ صبح تا ۸ شب یکسره در تمام ایام هفته بجز تعطیلات رسمی می‌باشد.

نشانی: مرکز شماره ۱، میدان هفتم تیر (ضلع غربی میدان)، اول خیابان شهید لطفی (تایپنده)، ساختمان تک طبقه هشتم، تلفن ۸۸۴۱۵۶۹

مرکز شماره ۲، خیابان انقلاب، چهارراه ولی عصر، بعد از پارک دانشجو ساختمان ۱۱۳۰، طبقه همکف، تلفن ۶۷۵۵۸۸